

BÀN VỀ CÁC BIỆN PHÁP CẦN ĐẨY MẠNH ĐỂ THỰC HIỆN CÁC CHỈ TIÊU TRONG ĐỀ ÁN PHÁT TRIỂN VĂN HÓA ĐỌC

TS Vũ Dương Thúy Nga

Vụ Thư viện, Bộ Văn hóa, Thể thao và Du lịch

● **Tóm tắt:** Bài viết tổng kết những thành tựu đã đạt được trong việc thực hiện Đề án Phát triển văn hóa đọc trong cộng đồng đến năm 2020, định hướng đến năm 2030, chỉ ra những khó khăn vướng mắc trong quá trình triển khai. Đề xuất một số biện pháp nhằm đẩy mạnh phát triển văn hóa đọc và hiện thực hóa các chỉ tiêu của Đề án.

● **Từ khóa:** Phát triển văn hóa đọc; Đề án Phát triển văn hóa đọc; kết quả thực hiện; giải pháp phát triển.

DISCUSSING SOLUTIONS TO IMPLEMENT THE INDICATORS OF THE PROJECT "PROMOTING READING CULTURE"

● **Abstract:** The article summarizes achievements in the implementation of the Project on promoting reading culture in the community to 2020, and orientation to 2030, pointing out difficulties and problems in the implementation process. A number of measures are recommended to promote reading culture and achieve the Project's performance indicators.

● **Keywords:** Reading culture; Project Promoting reading culture.

MỞ ĐẦU

Ngày 15 tháng 3 năm 2017, Thủ tướng Chính phủ đã ký quyết định số 329/QĐ-TTg phê duyệt Đề án Phát triển văn hóa đọc trong cộng đồng đến năm 2020, định hướng đến năm 2030 (sau đây gọi tắt là Đề án) với mục tiêu xây dựng và phát triển thói quen, nhu cầu, kỹ năng và phong trào đọc (xuất bản phẩm in và điện tử) trong mọi tầng lớp nhân dân, nhất là trong thanh niên, thiếu niên, học sinh, sinh viên và chú trọng tới người dân ở vùng nông thôn, vùng có điều kiện kinh tế-xã hội khó khăn; cải thiện môi trường đọc; góp phần nâng cao dân trí, phát triển tư duy, khả năng sáng tạo, bồi dưỡng nhân cách, tâm hồn, tăng cường ý thức chấp hành pháp luật, hình thành lối sống lành mạnh trong con người, xã hội Việt Nam, đẩy mạnh xây dựng xã hội học tập [1]. Trong công tác phát triển văn hóa đọc, vai trò của thư viện là hết sức quan trọng, cũng vì vậy, các chỉ tiêu được đặt ra tại Đề án chủ yếu tập trung đến việc tăng cường các hoạt động của thư viện nhằm nâng cao khả năng tiếp cận sử dụng thông tin, tri thức, nâng cao kiến thức, kỹ năng đọc, và các hoạt động khác liên quan đến thư viện và xuất bản.

1. MỘT SỐ THÀNH TỰU ĐẠT ĐƯỢC TRONG VIỆC THỰC HIỆN ĐỀ ÁN

Trong ba năm qua, với việc thực hiện Đề án phát triển Văn hóa đọc, hoạt động thư viện đã có một số thuật lợi đáng kể, cụ thể là, Luật Thư viện được Quốc hội thông qua, hoạt động thư viện trong cả nước và trong hệ thống thư viện công cộng có nhiều khởi sắc và đạt được một số thành tựu đáng khích lệ.

Mạng lưới thư viện tiếp tục được duy trì và củng cố. Đặc biệt, hoạt động xã hội hóa được đẩy mạnh, số lượng phòng đọc cơ sở, tủ sách thôn, làng, bản, ấp, khu dân cư đã tăng lên nhanh chóng với số lượng gần 20.000 phòng đọc sách. Như vậy, tính đến hết năm 2019, cả nước đã có 24.080 thư viện, phòng đọc cơ sở và 178 thư viện tư nhân có phục vụ cộng đồng, đáp ứng nhu cầu học tập suốt đời của người dân và phát triển văn hóa đọc trong cộng đồng.

Về nguồn lực thông tin trong hệ thống thư viện công cộng, năm 2019 tổng số bản sách trong hệ thống là khoảng 44 triệu bản. Tính đến nay, bình quân số bản sách/người/năm trong hệ thống thư viện công cộng là 0.45 [2].

Về hoạt động của hệ thống thư viện, tổ chức được nhiều hoạt động phục vụ thiết thực các nhiệm vụ chính trị của Đảng, Nhà nước và các địa phương. Trong năm 2019, thực hiện chỉ đạo của Bộ Văn hóa, Thể thao và Du lịch, nhiều địa phương đã tiến hành đổi mới hoạt động thư viện như: đa dạng hóa các loại hình phục vụ thư viện (bao gồm phục vụ tại chỗ và phục vụ lưu động), triển khai các dịch vụ thư viện mới, ứng dụng công nghệ thông tin trong hoạt động thư viện, cải cách, đổi mới việc cấp thẻ thư viện bằng nhiều hình thức theo hướng dẫn của Bộ, đẩy mạnh việc luân chuyển sách báo đến các điểm thư viện xã, bưu điện văn hóa xã, trường học, đồn biên phòng, trại giam, tăng cường công tác phục vụ thiếu nhi trong thư viện.

Nhiều địa phương trong cả nước có các chỉ số về hiệu quả hoạt động thư viện cao trong những năm qua, như: thành phố Hồ Chí Minh, Cần Thơ, Hà Nội, Đà Nẵng, Đồng Tháp. Nhiều địa phương đã khẳng định vị thế của mình trong phát triển văn hóa đọc trong cộng đồng, với số lượng bạn đọc đến thư viện đông, lượt sách báo phục vụ lớn, trong đó phải kể đến các thành phố Cần Thơ, Hồ Chí Minh ... Nhiều địa phương đã đẩy mạnh hoạt động ứng dụng công nghệ thông tin, tăng cường phục vụ người sử dụng thông qua mạng internet như: Vĩnh Long, Cà Mau, Bình Định.

Trong năm 2019, một số thư viện đã có những bứt phá trong công tác phục vụ bạn đọc, có thể kể đến thư viện thuộc một số thành phố như: Hà Nội, Sơn La, Đắk Lắk, Vĩnh Long...

Tổng lượt bạn đọc sử dụng dịch vụ thư viện công cộng trong năm 2019 đạt hơn 47 triệu lượt (2018: 36 triệu, tăng 30,5%); tổng lượt sách báo phục vụ của thư viện đạt hơn 79,5 triệu lượt (2018: 58 triệu lượt, tăng: 42%) [2].

2. KHÓ KHĂN THÁCH THỨC

- Nhận thức của các cấp lãnh đạo, cán bộ, công chức, viên chức và của nhân dân tại một số địa phương, bộ, ngành chưa đúng và đầy đủ.

- Việc đầu tư kinh phí, cơ sở vật chất cho thư viện còn rất hạn chế, đặc biệt là các

thư viện cơ sở. Đầu tư cho phát triển vốn tài liệu trong các thư viện nhìn chung chưa đảm bảo. Vốn tài liệu trong các thư viện công cộng không theo kịp với sự phát triển dân số. Điều đó dẫn tới tỷ lệ sách bình quân trên một người dân năm 2019 chỉ tăng 0,1 bản/người so với năm 2017, 2018.

- Mạng lưới thư viện công cộng đã được hình thành nhưng phát triển chưa đồng bộ và đồng đều. Bên cạnh đó, hiện nay một số địa phương thực hiện triển khai Nghị quyết 19-NQ/TW đã tiến hành sáp nhập 02 thư viện ở cấp tỉnh, cấp huyện với các thiết chế văn hóa khác nhau, gây xáo trộn lớn trong hoạt động thư viện. Việc sáp nhập này có thể dẫn đến tình trạng hệ thống thư viện bị phá vỡ.

- Sự cạnh tranh trong kỷ nguyên khoa học kỹ thuật phát triển làm thay đổi thói quen đọc và tiếp cận thông tin của người dân. Các thư viện đã triển khai ứng dụng công nghệ thông tin nhưng hiệu quả chưa cao. Việc chia sẻ nguồn lực thông tin đã phát triển nhưng còn chưa rộng khắp giữa các thư viện.

- Đầu năm 2020, dịch bệnh COVID 19 đã làm ảnh hưởng đến công tác thư viện. Các thư viện phải đóng cửa và ngừng phục vụ lưu động trong một thời gian.

3. BIỆN PHÁP ĐẨY MẠNH PHÁT TRIỂN VĂN HÓA ĐỌC VÀ HIỆN THỰC HÓA CÁC CHỈ TIÊU CỦA ĐỀ ÁN

Để thực hiện thành công Đề án, các thư viện trong cả nước cần rà soát các chỉ tiêu mà Chính phủ đề ra cùng với các chỉ tiêu mà các địa phương đã xác định trong kế hoạch triển khai Đề án, trên cơ sở đó chú trọng 5 nhóm giải pháp với các biện pháp cụ thể sau:

Một là, đẩy mạnh công tác thông tin, tuyên truyền:

- Tăng cường thông tin, tuyên truyền nhằm nâng cao nhận thức của các cấp, các ngành, gia đình, nhà trường, cộng đồng và toàn xã hội về tầm quan trọng của việc phát triển văn hóa đọc.

- Huy động sự tham gia có hiệu quả của các phương tiện thông tin, truyền thông trong cả nước với nhiều hình thức thực hiện đa dạng, phù hợp. Khuyến khích các phương tiện thông tin đại chúng có chuyên

mục thường kỳ về văn hóa đọc và phát triển văn hóa đọc.

- Biểu dương, khen thưởng kịp thời các tổ chức, cá nhân có đóng góp tích cực trong phát triển văn hóa đọc; có hình thức tôn vinh người đọc có hiệu quả.

Hai là, tiếp tục đổi mới dịch vụ và tổ chức các hoạt động khuyến đọc với nhiều hình thức khác nhau tại thư viện, ngoài thư viện và trên không gian mạng:

- Đa dạng hóa các dịch vụ thư viện; đặc biệt chú trọng đổi mới các dịch vụ phục vụ thiếu nhi, người cao tuổi, người khuyết tật,...

- Đẩy mạnh dịch vụ thư viện lưu động tại các địa phương, nhất là ở vùng nông thôn, vùng có điều kiện kinh tế - xã hội khó khăn; thúc đẩy phối hợp, liên kết giữa các thư viện với trung tâm văn hóa, thể thao, trung tâm học tập cộng đồng, điểm bưu điện - văn hóa xã; tăng cường luân chuyển sách, báo, tài liệu giữa các thư viện, chú trọng luân chuyển từ hệ thống thư viện công cộng tới các địa bàn nông thôn, miền núi, vùng có điều kiện kinh tế - xã hội khó khăn, đến các trường học, đồn biên phòng, trại giam, các thư viện tư nhân có phục vụ cộng đồng...

Ba là, đẩy mạnh việc xây dựng thói quen đọc, trang bị kỹ năng và phương pháp đọc:

- Tăng cường vận động, khuyến khích mọi tầng lớp nhân dân, nhất là học sinh, sinh viên, đội ngũ cán bộ, công chức, viên chức xây dựng, duy trì thói quen đọc (xuất bản phẩm in và điện tử, trong đó tiếp tục chú trọng sách in) phù hợp với điều kiện của mỗi cá nhân.

- Huy động sự tham gia, phối hợp triển khai có hiệu quả của các cơ quan, tổ chức liên quan trong việc xây dựng, duy trì thói quen đọc (nhà trường, thư viện, nhà xuất bản, nhà sách...) và tăng cường vai trò của gia đình.

- Hướng dẫn kỹ năng và phương pháp đọc phù hợp với từng nhóm đối tượng, chú trọng đối tượng học sinh, sinh viên; định hướng và thúc đẩy xu hướng, thị hiếu đọc lành mạnh trong xã hội.

Bốn là, nâng cao hiệu quả hoạt động của hệ thống thư viện công lập, tăng cường ứng dụng công nghệ thông tin:

- Phát triển hệ thống thư viện hiện đại, có

vốn tài liệu phong phú, thân thiện với người sử dụng, trở thành trung tâm thông tin, văn hóa, giáo dục của cộng đồng, nơi giao lưu giữa tác giả - tác phẩm và người đọc, phục vụ hiệu quả nhu cầu học tập suốt đời của nhân dân.

- Đẩy mạnh ứng dụng công nghệ thông tin phục vụ người dân tiếp cận, sử dụng thông tin, tri thức nhanh chóng, thuận tiện.

Năm là, đẩy mạnh xã hội hóa trong hoạt động thư viện:

- Tăng cường sự quan tâm của lãnh đạo cấp trên, sự chung tay của các tổ chức, cá nhân, người sử dụng và cộng tác viên trong hoạt động thư viện và phát triển văn hóa đọc.

Đẩy mạnh hỗ trợ phát triển thư viện tư nhân, tủ sách dòng họ, tủ sách gia đình, tủ sách khuyến học; hỗ trợ nâng cao chất lượng nhân lực trong hệ thống thư viện tư nhân và loại hình tủ sách; bổ sung tiêu chí về tủ sách gia đình thành tiêu chuẩn xét công nhận gia đình văn hóa.

- Vận động các doanh nghiệp và cơ sở khác hoạt động trong lĩnh vực phát hành, kinh doanh xuất bản phẩm tham gia, hỗ trợ thư viện phát triển văn hóa đọc.

KẾT LUẬN

Văn hóa đọc có vai trò quan trọng trong việc hình thành con người toàn diện, có đủ đức - trí - tài. Để thực hiện được các mục tiêu và chỉ tiêu đặt ra trong Đề án Phát triển văn hóa đọc trong cộng đồng đến năm 2020, định hướng đến năm 2030, đòi hỏi phải triển khai đồng bộ các biện pháp kể trên. Việc thực hiện thành công Đề án sẽ góp phần quan trọng vào chiến lược phát triển văn hóa và con người Việt Nam, phục vụ phát triển bền vững đất nước.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Thủ tướng Chính phủ (2017). Quyết định số 329/QĐ-TTg phê duyệt Đề án Phát triển văn hóa đọc trong cộng đồng đến năm 2020, định hướng đến năm 2030.
2. Bộ Văn hóa, Thể thao và Du lịch (2019). Số liệu thống kê hoạt động thư viện công cộng.

(Ngày Tòa soạn nhận được bài: 15-8-2020; Ngày phản biện đánh giá: 6-9-2020; Ngày chấp nhận đăng: 15-11-2020).